

(4)

7. काव्य कारण सम्बन्धि विश्लेषणं पं राजजगन्नाथ दिशा निरूप्यताम् ।
20

चतुर्थो वर्गः

8. रस विवेचनं पण्डितराज जगन्नाथानुसारेण विविच्यताम् । 20
9. रस संख्या विषये रसगङ्गाधरमाश्रित्य विवेचनं विशदीक्रियाताम् । 20

A

(Printed Pages 4)

Roll No. _____

AS- 2151

एम. ए. (चतुर्थ सेमेस्टर) परीक्षा, 2015

संस्कृत

वर्ग 'ख' साहित्य

चतुर्थप्रश्नपत्रम्

(रसगङ्गाधरो रसालोचनञ्च)

समयः - घण्टात्रयम्

पूर्णाङ्काः - 100

निर्देश : पञ्च प्रश्नाः समाधेयाः। प्रथमः प्रश्नोऽनिवार्योऽस्ति। प्रतिवर्गमेकः
प्रश्न समाधेयाः।

1. अधोलिखितानां लघूत्तराणि लेख्यानि । 4×5=20

(क) काव्यं मयात्र निहितं न परस्य किञ्चित् ।

(ख) रमणीयार्थप्रतिपादकः शब्दः काव्यम् ।

(ग) विमतवाक्यं त्वश्रद्धमेव।

(घ) तस्य च कारणं कविगता केवला प्रतिभा।

(ङ) चतुर्थ काव्यम् ।

AS-2151

P.T.O.

(2)

प्रथमो वर्ग :

2. निम्नाङ्कितस्य साहित्यिकी व्याख्या कार्या । 20
अपि च काव्यपद प्रवृत्तिनिमित्तं शब्दार्थयोर्व्यासक्तम्? प्रत्येकपर्याप्तं वा? नाद्यः, “एको न द्वौ” इति व्यवहारस्येव “ श्लोकवाक्यं न काव्यम् ” इति व्यवहार स्यापन्तेः। न द्वितीयः एकस्मिन् काव्ये काव्यद्वयव्यवहारापत्तेः। तस्मात् वेदशास्त्रपुराणलक्षणस्येव काव्यलक्षणस्यापि शब्दनिष्ठतैवोचिता।
लक्षणे गुणालङ्कार निषेशोऽपि न युक्तः “उदितं मण्डलं विधोः इतिकाव्ये दूत्यभिसारिका विरहिण्यादि समुदीरितेऽभिसरण विधि निषेध जीवनाभावदिपरे गतोऽस्तमर्कः इत्यादौ चाव्याप्त्यापन्तेः।
3. निम्नलिखितस्य साहित्यिकी व्याख्या विधेया। 20
“शयिता सविधेऽप्यनीश्वरा सफलीकर्तुमहो मनोरथान् ।
दयिता दयिताननाम्बुजं दरमीलन्नयना निरीक्षते।”
अललम्बनस्य नायकस्य, सविधशयनाक्षिप्तस्य
रहः स्थानादेरुद्दीयनस्य च विभावस्य, तादृश-
निरीक्षणादेरुद्दीयनस्य त्रयौसुक्यादेश्च व्यभिचारिणः
संयोगाद् रति रतिव्यज्यते।

AS-2151

(3)

द्वितीयो वर्गः

4. अधोलिखितस्य व्याख्या विधेया। 20
समुचितललित सन्निवेशचारुणा काव्येन समर्पितैः, सहृदयहृदयं प्रविष्टैः, तदीय सहृदयतासहकृतेन, भावनाविशेष महिम्ना, विगलितदुष्यन्त रमणीत्वादिभिर लौकिकविभावानुभाव व्यभिचारी शब्दा व्यपदेश्यैः शबुन्तलादिभिरालम्बन कारणैः, चन्द्रिकाभिरुद्दीपनकारणैः ‘अश्रपातादिभिः कार्यैः..... प्राग्विशिष्ट वासनारूपो रत्यादिरेव रसः।
5. अधोलिखितस्य व्याख्या करणीया । 20
न च कान्तात्व साधारण विभावताऽवच्छेदक मत्राप्यस्तीति वाच्यम् , अप्राभाव्यनिश्चया नालिङ्गिताऽगम्यात्व प्रकारक ज्ञानकिरहस्य विशेषयता सम्बन्धा वच्छिन्न प्रतियोगिताकस्य विभाषताऽवच्छेदककोटावश्यं निवेश्यत्वात् ।

तृतीयो वर्ग :

6. रसगङ्गाधरमनुसृत्योन्तमोत्तम काव्यस्य स्वरूपं सोदाहरण निरूप्यताम् । 20

AS-2151

P.T.O.